

Handläggare

Ewa Jungstedt Pilestål

Telefon: 08-508 20 581

TillEnskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd 2022-04-21

Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025 för Enskede- Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025 för Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.
2. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.

Anders Carstorp,
stadsdelsdirektör

Innehållsförteckning

Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025 för Enskede-Årsta- Vantörs stadsdelsnämnd.....	1
Förslag till beslut	1
1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål	4
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	9
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	10
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	10
2 Nämndens verksamhetsområde	10
2.1 Förskoleverksamhet.....	10
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	12
2.3 Äldreomsorg.....	14
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	15
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	17
2.6 Stadsmiljöverksamhet.....	20
2.7 Ekonomiskt bistånd	22
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	23
2.9 Övrigt.....	24
3 Sammanfattande ekonomisk analys	25
3.1 Drift	26
3.2 Investeringar	27
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	28
4 Lokalförsörjningsplan.....	28
4.1 Sammanfattning.....	28
4.2 Planeringsförutsättningar.....	29
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling	29
4.4 Samverkan	29
4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet	30
4.5.1 Nuläge 31 januari 2022	30
4.5.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	30
4.5.3 Planerade lokalförändringar för år 2023-2030 (första planeringsperioden).....	31

4.5.4	Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden).....	31
4.6	Pedagogisk verksamhet	31
4.6.1	Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	31
4.6.2	Nuläge 31 januari 2022	32
4.6.3	Planering av lokaler för år 2023-2030 (första planeringsperioden)	33
4.6.4	Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2031-2040 (andra planeringsperioden).....	35
4.6.5	Enskilt driven förskola eller fristående skola.....	36
4.7	Övrig information.....	36
4.7.1	Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år.....	36
4.7.2	Särskild redovisning av vissa lokalprojekt.....	36

Bilagor

Bilaga 1.1: SDN 14

Bilaga 1.2: Blankett Investeringsönskemål 2023-2025EÅV

Bilaga 1.3: Klimatinvesteringar 2023-2025

Bilaga 1.4: Boendeplan för äldre 2023, region östra söderort

Bilaga 1.5: Boendeplan LSS och SoL, region östra söderort 2022-2032

Bilaga 1.5.1 Excelformulär Boendeplan LSS och SoL, region östra söderort 2022-2032

Bilaga 1.5.2 Vägledning för framtagande av boendeplan SoL och LSS

Bilaga 1.5.3 Befolkningsdata boendeplan Sol och LSS från start.stockholm

Bilaga 1.5..4 boendeplan SoL och LSS Sweco prognos Rapport 2021

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Detta underlag anger inriktningen för förvaltningens verksamhet under 2023-2025 och anknyter till kommunfullmäktiges tre inriktningsmål.

Verksamhet

Stadsdelsnämndens bidrag till att uppfylla kommunfullmäktiges mål är att ansvara för och driva verksamheter och service av god kvalitet för dem som bor och verkar i stadsdelsområdet samt att i dialog med invånare och brukare utveckla servicen inom olika verksamhetsområden.

Situationen i Ukraina kan komma att påverka prioriteringarna de närmaste åren. Förvaltningen har en beredskap för att samtliga verksamheter kan komma att beröras.

Demografi

I Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsområde bor det ca 103 500 invånare (december 2020). Inom stadsdelsområdet finns stadsdelarna Bandhagen, Dalen, Enskedefältet, Enskede Gård, Gamla Enskede, Hagsätra, Högdalen, Johanneshov, Rågsved, Stureby, Årsta, Örby och Östberga. Hagsätra-Rågsved är ett av fyra fokusområden i stadens översiktsplan.

Nedan redovisas befolkningsutvecklingen de kommande åren:

Ålder	2023			2024			2025		
	män	kvinnor	SUMMA	män	kvinnor	SUMMA	män	kvinnor	SUMMA
0 år	730	685	1 415	743	697	1 440	750	704	1 454
1-5 år	3 221	3 082	6 303	3 296	3 119	6 415	3 350	3 163	6 513
6-15 år	6 204	6 005	12 209	6 263	6 019	12 282	6 257	6 006	12 263
16-19 år	2 445	2 154	4 599	2 482	2 268	4 750	2 556	2 360	4 916
20-24 år	2 873	2 809	5 682	2 952	2 922	5 874	3 027	2 996	6 023
25-64 år	31 509	31 084	62 593	32 012	31 568	63 580	32 415	31 942	64 357
65-79 år	5 119	5 338	10 457	5 237	5 463	10 700	5 346	5 620	10 966
80-89 år	964	1 429	2 393	1 035	1 477	2 512	1 128	1 608	2 736
90-w	162	541	703	159	533	692	163	528	691
Totalt	53 228	53 129	106 357	54 178	54 068	108 246	54 992	54 926	109 919

I tabellen nedan framgår att tre åldersgrupper ökar avvikande mycket. I två av dessa är det stora skillnader mellan könen. I åldersgruppen 16-19 år står flickor för en betydligt högre andel av ökningen och i åldersgruppen 80-89 år är det kraftigare ökning av män.

Ålder	Rel diff 2023-2025		SUMMA
	män	kvinnor	
0 år	2,7%	2,8%	2,8%
1-5 år	4,0%	2,6%	3,3%
6-15 år	0,9%	0,0%	0,4%
16-19 år	4,5%	9,6%	6,9%
20-24 år	5,4%	6,7%	6,0%
25-64 år	2,9%	2,8%	2,8%
65-79 år	4,4%	5,3%	4,9%
80-89 år	17,0%	12,5%	14,3%
90-w	0,6%	-2,4%	-1,7%
Summa	3,3%	3,4%	3,3%

Prioriterade frågor

Utifrån direktiven till samtliga nämnder och bolagsstyrelser i kommunfullmäktiges budget för 2022-2024 planerar nämnden att utveckla processer och samverkan enligt nedan.

Brottsförebyggande och trygghetskapande arbete samt säkerhetsfrågor

Förvaltningen fortsätter arbetet för att förebygga brott och öka tryggheten i stadsdelsområdet i samverkan med parter både inom och utanför stadens organisation. Arbetet kommer bland annat att utgå ifrån samverkansöverenskommelsen med polisen. Stadsdelsnämnden och stadsdelsförvaltningen har under en längre tid arbetat generellt med frågor kring trygghet och mer specifikt kring de två områden som betecknas som utsatta områden. I samband med verksamhetsplanen för 2022 beslöts att intensifiera detta arbete ytterligare. Den utveckling som krävs är att Östberga och Rågsved kan karaktäriseras som två stadsdelar med en positiv utveckling av den socioekonomiska statusen där de kriminellas inverkan på lokalsamhället minskar. De boende i området ska känna en ökad trygghet och tillit till varandra och till samhället. Arbetet lägger särskilda tyngdpunkter kring trygghet, egen försörjning och skolframgång. Även en möjlig etablering av ett nytt förvaltningskontor kommer med mycket stor sannolikhet ha stark positiv betydelse för lokalsamhälle och trygghet i Rågsved. Vidare fortsätter arbetet mot våldsbejakande extremism samt särskilt utsatta och sårbara brottsoffer.

Informationssäkerhetsarbetet kommer fokusera på att öka kunskap och förståelse för informationssäkerhet genom ett systematiskt arbete utifrån förvaltningens behov. Arbetet med informationsklassningar är fortsatt högt prioriterat. Då hemarbete blir allt vanligare är det prioriterat att kunna arbeta säkert på distans.

Arbetet utifrån dataskyddsförordningen vidareutvecklas genom ett aktivt stöd till hela förvaltningen.

Vägen till arbete och egen försörjning

Samverkan med bland annat regionen, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsförvaltningen är viktig för att personer med komplexa behov ska komma vidare mot självförsörjning och ökad självständighet. Samverkan är också betydelsefull för att personer i långvarigt bidragsberoende ska få stöd att komma vidare till egen försörjning och för att minska bidragstiderna.

En stor grupp nyanlända har lämnat etableringen och är arbetssökande. För den målgruppen behöver arbetssätt och insatser ses över i samverkan med socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen.

Näringslivsarbete utifrån stadens näringslivspolicys fyra fokusområden

Förvaltningen kommer arbeta för att tillvarata företagets möjligheter att utveckla den kommunala verksamheten i upphandlingar och strävar särskilt efter att utveckla samverkan med privata aktörer som bygger lokaler för kommunala verksamheter.

Det behövs särskilda satsningar inom staden för att skapa fler möjligheter för företag att etablera sig och skapa arbetstillfällen i södra söderort. För att antalet arbetsplatser ska öka behöver staden både främja nyetableringar och underlätta för befintligt näringsliv att verka i stadsdelsområdet.

Stadsdelsförvaltningen arbetar tillsammans med det lokala näringslivet och andra aktörer inom ramen för platssamverkan i Östberga och Rågsved för trygga och attraktiva miljöer för företagen att verka i. Ibland uppstår problem av mer tillfällig karaktär på andra platser och behov av koordinerade åtgärder. Förvaltningen kommer att skapa en intern struktur för situationsanpassad samverkan där fler aktörer har ansvar.

Kompetensförsörjning, med särskilt fokus på ledarskap, hälsa, medarbetarnas kompetens samt eventuella omställningsbehov

Förvaltningen arbetar aktivt med implementering av stadens chefsprofil för att stärka ledarskapet och möjliggöra ett tydligt, transparent och förtroendegivande ledarskap som utmärks av tillgänglighet, tillit, mod och förmåga att driva ett handlingskraftigt och nära ledarskap. Förvaltningen strävar efter en öppen och tillåtande kultur, i enlighet med stadens kvalitetsprogram, där chef och medarbetare bidrar till ett aktivt och ansvarstagande medarbetarskap, vilket leder till konkreta verksamhetsförbättringar som kommer invånarna till del.

Arbetet med att utbilda och kompetensförsörja förvaltningens chefer genomförs fortlöpande.

Demografiska förändringar gör att avdelningarna måste kunna ställa om och anpassa sig till samhällsbilden, och därför intensifieras arbetet med bemanningsplanering. Med en tydlig bemanningsplanering kommer förvaltningen kunna analysera aktuella och kommande kompetensbehov likväl som eventuella omställningsbehov. Medarbetarna kan få möjlighet att utvecklas inom förvaltningen samtidigt som möjligheten att omfördela resurser säkerställs.

Det organisatoriska arbetsmiljöarbetet kommer att skifta fokus då pandemins effekter avtar. Genom att tillvarata de erfarenheter som följt av pandemin, som till exempel möjligheten till

möten via olika digitala plattformar, kan förvaltningen skapa förutsättningar för en bättre arbetsmiljö för medarbetarna. Ett hälsofrämjande arbete som syftar till proaktiva insatser med att sänka sjukfrånvaron är prioriterat.

Att erbjuda verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är fortsatt viktigt för att säkra framtida personalförsörjning.

Som en del i att vara en attraktiv arbetsgivare kommer det finnas möjlighet, även efter pandemin, till delvis arbete hemifrån för yrkesgrupper där det är möjligt.

Omställning till en god och nära vård i syfte att ge samordnad vård som stärker hälsa och förebygger fysisk och psykisk ohälsa

Genom en ”god och nära vård” ska den enskildes trygghet, delaktighet och självständighet öka. En del av det är att förebygga att äldre personers skrivs in i slutenvård genom mer proaktiva arbetssätt.

En förutsättning för omställningen till god och nära vård är att samarbetet med Region Stockholm förstärks. Förvaltningen har en samverkansöverenskommelse med primärvården och geriatriken inom stadsdelsområdet för att stärka hälsan för den enskilde. Inom ramen för samverkansöverenskommelsen har ett antal prioriterade samverkansområden identifierats.

Ett utvecklingsbehov är att hitta fler adekvata, preventiva och hälsofrämjande åtgärder genom tillgång till samlad hälsostatistik.

Investeringsbehov och investeringsprioriteringar

Förvaltningen ser ett fortsatt stort investeringsbehov, dels i parker och allmänna platser, dels för att möta behoven av verksamhetslokaler. När befolkningen ökar höjs besöksstrycket och slitaget i parkerna, vilket leder till ökat reinvesteringsbehov. Det kommer fortfarande att finnas ett stort reinvesteringsbehov i stadsdelsområdets parker efter 2025 då beviljade medel tar slut.

Effektiv lokalförsörjning

Prognosarbetet för att bedöma framtida lokalbehov fortsätter. Att det i nuvarande befolkningsprognos inte finns möjlighet att se längre än tio år framåt försvårar bedömningen av behov i stadsutvecklingsprojekt med långa planeringshorisonter. I takt med att befolkningen ökar kommer förvaltningens behov av verksamhetslokaler att öka. Stadens kostnadstak för nya förskolor behöver ses över för att säkerställa att nya förskolor kan byggas.

Förvaltningen behöver lämna förvaltningshuset på Slakthusplan om några år.

Stadsdelsnämnden har gett förvaltningen i uppdrag att undersöka förutsättningarna för ett nytt förvaltningskontor i Rågsved. Visionen för lokalerna tar sikte på socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara lokaler som är välplanerade, effektiva och flexibla med goda kommunikationer. En effektiv lokalförsörjning förutsätter en god samordning och ibland även samlokalisering.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Förvaltningen ska möjliggöra för kollegialt lärande inom förskolan på innovationsarenan för utveckling och utbildning (UU-labbet), där skapande ateljé, digital ateljé och mötesrum tillgängliggörs medarbetare i förskolan.

Vidare arbetar förvaltningen med Islandsprojektet för att utveckla samverkan mellan polis och socialtjänst vid och efter akuta våldshändelser i familjer med barn.

Organisationen kring myndighetsutövningen inom Social omsorg barn och unga ses över i syfte att förbättra verksamheten, minska placerade barns tid i jourhem och underlätta rekrytering av familjehem.

Administrationen inom ekonomiskt bistånd bedöms effektiviseras i samband med utveckling av sociala system.

Förvaltningen samverkar med Östermalms stadsdelsförvaltning för att bland annat bidra till utvecklingen av digitala hjälpmedel och välfärdsteknik för äldre vuxna i ordinärt boende. Samarbetet kring forskning med privata aktörer ska utvecklas inom Verklighetslabbet.

Förvaltningen kommer arbeta för att skapa en helhetssyn över informationshantering. Det är prioriterat att skapa gemensamma rutiner för att etablera ett systematiskt arbetssätt. Vidare kommer fokus ligga på att öka kompetens och medvetenhet om informationshantering inom förvaltningen. Förvaltningen ser ett stort behov av samordning av informationshantering mellan stadsdelsförvaltningarna för att ge stadens invånare en likvärdig hantering, exempelvis kring informationsklassningar, konsekvensbedömningar och personuppgiftsbiträdesavtal för stadsövergripande system.

Vidare finns det en önskan att skapa gemensamma rutiner för incidenthantering, hantering av registerutdrag enligt dataskyddslagstiftningen och registerutdrag från socialregistret. Slutligen önskar förvaltningen ett fokus på gemensamma utbildningsinsatser inom informationshantering.

Miljö och klimat

År 2023 kommer stadens klimathandlingsplan och miljöprogram gå ut och förvaltningen ser framför sig ett arbete med att uppdatera den lokala planen utifrån reviderat program. Handlingsplanen för hållbar plastanvändning kommer att implementeras. Förvaltningen önskar tydliga prioriteringar kopplade till stadens många handlingsplaner inom klimat och miljö eftersom det ibland uppstår intressekonflikter mellan olika mål.

Att relevanta miljökrav tas med vid upphandlingar och att det finns en god uppföljning av ingångna avtal blir viktiga frågor framöver. Förvaltningen ser också ett behov av att intensifiera arbetet med att mäta matsvinn.

För att uppnå stadens mål inom miljö och klimat kommer en god samverkan mellan staden, näringslivet, civilsamhället och kommuninvånarna att behövas.

Jämställdhet

Förvaltningen utvecklar arbetet med jämställdhetsintegrering för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Genom könsuppdelad statistik, jämställdhetsanalyser där det är relevant och hänsyn även till andra faktorer ska arbetet leda till ökad jämställdhet i enlighet med Agenda 2030, de nationella jämställdhetsmålen och stadens mål att stöd och service är likvärdig för kvinnor och män, flickor och pojkar. För att nå detta fortsätter arbetet med att till exempel öka inskrivningsgraden i förskola, föräldrastödsprogram, motverka destruktiva maskulinitetsnormer bland barn och unga,

satsning på kvinnor långt från arbetsmarknaden och förebyggande arbete mot våld. Kompetensbaserad rekrytering bidrar till att säkerställa att jämställdhetsperspektivet beaktas.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Förvaltningen planerar för följande satsningar under perioden:

- Rekrytera och kompetensutveckla medarbetare för att säkerställa kvalificerade barnskötare, förskollärare och rektorer i förskola.
- Stärka arbetet med barnrätt utifrån barnperspektivet, barnrättsperspektivet och barnets perspektiv.
- Utveckla samverkan och kompetensutveckling mellan förskola och socialtjänsten.
- Förebygga och prioritera våld i nära relationer bland unga.
- Fortsätta utveckla kompetensen hos medarbetarna för att möta dagens ungdomar och deras livssituation.
- Prioritera arbetet med platssamverkan för att öka tryggheten.
- Arbeta för att bidra till stadens mål om att inte ha något särskilt utsatt eller utsatt område.
- Utveckla drift och skötsel av park- och grönområden för att tillmötesgå en mer intensiv användning av dessa ytor till följd av den fortlöpande befolkningsökningen.
- Öka invånarnas tillit till förvaltningens verksamheter.
- Bryta social isolering och förebygga fysisk och psykisk ohälsa.
- Ställa om till en god och nära vård genom stärkt samarbete med Region Stockholm.
- Öka kvalitet och effektivitet med nya innovativa arbetssätt och fler digitala lösningar.
- Använda brukardialoger som en del i det ordinarie kvalitetsarbetet.
- Utveckla uppföljningen av beslutade insatser.
- Bygga friliggande bostäder för personer med autism och utvecklingsstörning i kombination med beteendeproblematik.
- Utöka antalet verksamheter som kan erbjuda individuell daglig verksamhet.
- Prioritera arbetet för möjligheter till en god hälsa.
- Utveckla en sammanhållen socialtjänst som ger rätt insats i tid av rätt profession.
- Utveckla det förebyggande arbetet med nya arbetssätt utifrån bästa tillgängliga kunskap.
- Fokusera på skola och hälsa för familjehemsplacerade barn.
- Fortsätta arbetet med personer som vill lämna en kriminell livsstil.
- Fortsätta utveckla samverkan kring och arbetsmetoder för personer med samsjuklighet.
- Stärka arbetet för att informera om och upptäcka våld i nära relation.
- Utveckla tillgängligheten inom samtliga verksamheter.
- Utveckla arbetssätt och metoder för att fler brukare i långvarigt bidragsberoende ska bli självförsörjande.
- Utveckla samverkan med andra huvudmän.
- Fortsätta erbjuda feriejobb och se över möjligheten till nya arbetstillfällen för unga.

- Utveckla arbetssätt och lösningar för att fler ska närma sig arbetsmarknaden.
- Utveckla och öka arbetsförberedande insatser.
- Utveckla behovsanalyser för att bättre kunna anpassa insatser utifrån behov.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Förvaltningen planerar för följande satsningar under perioden:

- Finna kostnadseffektiva och flexibla lokaler för verksamheterna.
- Utveckla samverkan med privata aktörer som bygger lokaler för kommunala verksamheter.
- Verka för fler arbetstillfällen i södra söderort.
- Anpassa och utveckla parker, grönområden och lokaler för hantering av extremväder.
- Tillsammans med kulturaktörer fortsätta utveckla Snösätra kulturplats och göra den permanent.
- Fortsätta arbeta för en trygg stadsmiljö, inom ramen för platssamverkan och i nära samverkan med andra aktörer.
- Fokusera på cirkulär ekonomi, återbruk och återvinning.
- Implementera handlingsplanen för hållbar plastanvändning.
- Säkerställa relevanta miljökrav vid upphandling.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Förvaltningen planerar för följande satsningar under perioden:

- Genomföra chefs- och ledarutveckling utifrån stadens chefsprofil.
- Intensifiera arbetet med bemanningsplanering.
- Arbeta proaktivt med friskfaktorer för att minska sjukfrånvaron.
- Implementera stadens kvalitetsprogram.
- Utveckla innovationsförmågan inom förvaltningen.
- Utveckla samverkan med näringsliv, civilsamhälle och andra aktörer.
- Fortsätta utveckla nya och digitala arbetssätt.
- Fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering.
- Skapa gemensamma rutiner för informationshantering inom förvaltningen.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer

För antal barn 1-5 år finns en prognostiserad ökning i stadsdelsområdet. I olika stadsdelar finns dels prognoser om ett ökat barnantal, dels om ett sjunkande barnantal. Mellan år 2020 och 2021 sjönk antalet inskrivna barn i stadsdelsområdets förskolor, samtidigt som det fanns en prognostiserad ökning.

Regeringen har föreslagit ett antal åtgärder för att fler barn ska börja i förskolan. Förslaget innebär ökade skyldigheter för hemkommunen att kontakta vårdnadshavare och erbjuda plats till barn i förskola.

En del erfarenheter från pandemin kommer att användas även framöver. Det handlar om upparbetade strukturer för att snabbt kunna omfördela resurser mellan förskolor, utveckling av utomhusmiljön och av undervisningen utomhus, samt digitala möten, både bland medarbetare och med vårdnadshavare.

Kompetensförsörjning

Förvaltningen når stadens mål om andel legitimerade förskollärare, men ser samtidigt att 45 förskollärare och 77 barnskötare kommer att gå i pension inom en sjuårsperiod.

Förskolorna arbetar utifrån särskilt prioriterade arbetsmiljöområden i nära samverkan med fackliga parter. Förvaltningen arbetar även för att stärka och utveckla hållbart ledarskap. I förskolan innebär det att rektorers och förskollärares ledarskap främjar utveckling utifrån ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv. Samtliga förskolor medverkar under en treårsperiod i forsknings- och utvecklingsprogrammet Hållbar förskola.

Förvaltningen fortsätter att använda stadens modell för vikarieersättning när medarbetare vidareutbildar sig till barnskötare eller förskollärare inom sin tjänst.

Medarbetare ska erbjudas kompetensutveckling i svenska språket och det professionella språket för att främja barns språkutveckling och för att skapa bättre förutsättningar för goda resultat i grundskolan.

Utmaningar

Varje förskoleenhet står inför utmaningen att planera för bemanning, användning av lokaler och uppbyggnad av organisation utifrån ett varierat barnantal som är svårt att förutsäga. Dels varierar barnantalet mellan vår- och hösttermin, dels har prognoserna för barn 1-5 år visat på en viss osäkerhet. I de olika stadsdelarna finns dels prognoser om ett ökat barnantal, dels om ett sjunkande barnantal.

Barnantalet förväntas vidare öka genom förslaget om att fler barn ska börja förskolan. Stadsledningskontoret har beräknat att cirka 200 barn (3-5 år) i Enskede-Årsta-Vantör kan vara berörda av förslaget. Förvaltningen ser utmaningar i att förutsäga hur många av dessa barn som kommer börja i förskolan. Den uppsökande verksamhet som förslaget kan innebära, kommer också att ta resurser i anspråk. Samtidigt ser förvaltningen att förslaget går väl i linje med det pågående arbetet för en ökad inskrivningsgrad i förskolan.

För att tidigt upptäcka barn som har behov av stöd och ge ett mer samlat stöd, ska förvaltningen starta en samverkan mellan förskola, barnavårdscentralen och socialtjänsten genom så kallade förskoleteam. Arbetet med barnrätt ska också stärkas genom utveckling av organisationen med barnombud och barnombudssamordnare samt framtagande av en plan för barnrättsarbetet.

Förskolan behöver stärka arbetet för barns språkutveckling för att fler barn ska ha goda kunskaper i svenska när de börjar skolan. Förvaltningen ska därför till exempel införa

förskolebibliotek och erbjuda medarbetare kompetensutveckling i svenska språket.

Förvaltningen har sett skillnader mellan flickor och pojkar i förskolan när det gäller daglig rörelse. Förvaltningen ser också ett behov av att analysera och tydliggöra fler delar av utbildningen ur ett jämställdhetsperspektiv. Det kommer att ingå som en del av barnombudens och barnombudssamordnares arbete.

Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att systematisera och fördjupa analysen kring orsakerna till de höga sjuktalen i förskolan, och utifrån det genomföra åtgärder. Syftet är att se mönster och hitta goda exempel.

Staden står inför en ny upphandling av systemstöd för stadens pedagogiska verksamheter. Det kommer innebära att resurser behöver tas i anspråk för att implementera de nya systemen, i form av medarbetares tid och systemkostnader.

Prioriteringar

- Rekrytera och kompetensutveckla medarbetare för att säkerställa kvalificerade barnskötare, förskollärare och rektorer i förskolan.
- Stärka barns språkutveckling.
- Utveckla ett hållbart ledarskap för rektorer, biträdande rektorer och förskollärare.
- Stärka arbetet med barnrätt utifrån barnperspektivet, barnrättsperspektivet och barnets perspektiv.
- Utveckla förskolans arbetsmiljö utifrån prioriterade arbetsmiljöområden.
- Utveckla samverkan och kompetensutveckling mellan förskola och socialtjänsten i syfte att säkerställa och stärka barns rättigheter utifrån barnkonventionen.
- Utveckla samverkan mellan förskola och vårdnadshavare.
- Bidra till ekologisk hållbarhet, till exempel genom hållbara material och måltider.
- Bidra till ekonomisk hållbarhet, till exempel utifrån hållbarhet i organisationen vid skiftande barnantal.
- Implementera nya systemstöd för pedagogiska verksamheter.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsfaktorer

Befolkningen i stadsdelsområdet väntas öka under perioden och även målgruppen för barn-, kultur- och fritidsverksamheterna.

Stadsdelsförvaltningen har lägre resultat i mätningar om tillit till institutioner och till sitt bostadsområde jämfört med staden i stort och avser därför att fokusera på tillitsskapande insatser bland unga och på ökad kontakt och dialog mellan civilsamhället och förvaltningen för att vända den negativa trenden.

Det finns olika målgrupper för de förebyggande verksamheterna. Föräldrar till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har identifierats som en grupp som behöver mötesplatser och forum anpassade efter deras särskilda behov. Det behovet ser ut att öka de

närmaste åren. Nyanlända föräldrar har haft svårt att hitta till öppna förskolan och föräldrakurser. Det finns ett behov av att hitta former för att underlätta för dessa föräldrar att ta del av det stöd som finns.

Invånare i övre tonåren väntas öka de närmaste åren och därför medföra ett ökat antal besökare på fritidsgårdarna. Målgruppens möjligheter att delta i konstruktiva fritidsaktiviteter varierar beroende på stadsdel.

I socialt utsatta områden har barn och unga sämre möjligheter att tillgodogöra sig de positiva effekter som en meningsfull fritid har på deras utveckling. Den öppna fritidsverksamheten har därför ett viktigt uppdrag att uppmuntra ungdomar till fysisk aktivitet. Barn och unga med funktionsnedsättning, flickor med utländsk bakgrund och barn och unga med svagare socioekonomisk bakgrund har identifierats vara mindre fysiskt aktiva och behöver stödjas särskilt, vilket ligger i linje med målen i Agenda 2030 om jämställdhet och minskad ojämlikhet.

Kompetensförsörjning

Det är en utmaning att rekrytera utbildad personal, särskilt kvinnor, till fritidsgårdarna. Verksamheterna behöver fortsätta arbeta för att all personal ska ha likvärdig utbildning och arbetsätt.

Utmaningar

En utmaning är att motverka destruktiva maskulinitetsnormer bland barn och unga, ett långsiktigt arbete som fritidsgårdar och fältassistenter påbörjat.

Det är betydligt fler pojkar som utnyttjar fritidsverksamheter och därmed är det en utmaning att locka dit fler flickor.

De förebyggande verksamheterna har en utmaning i att nå ut till nyanlända föräldrar.

Flera förebyggande verksamheter ligger i socialt utsatta områden där kriminalitet förekommer, vilket innebär en utmaning för personalen som arbetar där.

En utmaning är även att människor tenderar att organisera sig mer i lösa nätverk än i traditionella föreningar. Stödet till civilsamhället i form av föreningsbidrag ställer krav på sammanslutningarnas form och administrativa förmåga. Det innebär svårigheter att balansera kraven på uppföljning och redovisning med att underlätta för föreningar att söka stöd.

En viss ökning av psykisk ohälsa har märkts under de senaste åren, inte minst bland flickor. Ungdomsmottagningen och fältassistenter arbetar med suicidprevention utifrån en handlingsplan. Idrottsförvaltningen har tagit fram en handlingsplan som går ut på att stärka den psykiska hälsan genom fysisk aktivitet. Förvaltningen kommer att arbeta utifrån denna handlingsplan när den blivit fastställd.

Prioriteringar

- Förebygga och prioritera våld i nära relationer bland unga.
- Utveckla fritidsverksamheterna för barn och unga i samarbete med andra aktörer utifrån aktuella behov.

- Fortsätta utveckla kompetensen hos medarbetarna för att möta dagens ungdomar och deras livssituation.
- Få till en jämnare könsfördelning bland medarbetare inom fritidsverksamheterna.
- Prioritera arbetet med platssamverkan för att öka tryggheten.
- Öka invånarnas tillit till förvaltningens verksamheter.

2.3 Äldreomsorg

Äldrevänlig stad

Förvaltningen planerar aktiviteter utifrån handlingsplanen för en äldrevänlig stad, se även avsnitt 2.5 Stadsmiljöverksamhet. För att främja delaktighet och inflytande utgör nämndens pensionärsråd referensgrupp och fungerar som kanal mot lokala pensionärsorganisationer. För att säkra delaktighet och öka tillgänglighet ska även trygghetsvandringar riktade till äldre anordnas.

För att bidra till social inkludering ska förvaltningen satsa på nya former av mötesplatser. Äldre vuxnas digitala kompetens ska öka genom att den digitala fixarens uppdrag vidareutvecklas.

Vad gäller tillgängliga bostäder planeras två nya vård- och omsorgsboenden och utvecklingen för fler seniorbostäder fortsätter. För att minska otrygghet och utsatthet för brott bland personer 80 år och äldre samverkar förvaltningen med polisen, bland annat genom att sprida informationsmaterial internt och externt.

Omvärldsfaktorer

Under några år har antalet invånare 80 år och äldre minskat i stadsdelsområdet, och därmed också behovet av biståndsbedömd äldreomsorg. Prognosen för behov av vård- och omsorgsboende visar en viss ökning under 2022 för att sedan minska något. År 2025 väntas utvecklingen vända och på längre sikt visar framskrivningen en ökning av behovet med cirka 46 procent mellan åren 2021 och 2040. I absoluta tal innebär det ett ökat behov med 218 platser.

För att möta det ökade antalet äldre ser förvaltningen att antalet tillgängliga lägenheter och seniorlägenheter behöver öka. Samtidigt behöver hemtjänstens förutsättningar att hjälpa personer i ordinärt boende utvecklas, till exempel genom ökad spetskompetens för särskilda behov.

Kompetensförsörjning

Liksom tidigare finns ett behov av att höja kompetensen i svenska språket och digital teknik.

Antalet komplexa ärenden inom äldreomsorgen ökar. Förvaltningen ser ett behov av att ytterligare höja kompetensen inom hälso- och sjukvård, psykisk ohälsa, våldsutsatthet, hemlöshet och missbruk.

Ett sätt att bidra till kompetensförsörjningen är att möjliggöra att fler får en likvärdig, arbetsplatsnära och kontinuerlig kompetensutveckling. Det kan till exempel underlättas genom en samlad digital utbildningsplattform för äldreomsorgen.

Utmaningar

En utmaning kopplad till målet i Agenda 2030 om god hälsa och välbefinnande är att den enskilde får en säker utskrivning från slutenvården enligt lagen om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård (LUS). Avgörande är att stärka samarbetet med regionen.

Brukare kommer att behöva ett mer kvalificerat medicinskt omhändertagande och omvårdnad på särskilda boenden. Därför behöver högkvalificerade korttidsplatser i utvalda vård- och omsorgsboenden inrättas. De ska vara en del av kliniskt träningscentrum (KTC) där fortlöpande utbildning och träning erbjuds medarbetare.

För att öka äldres självständighet och minska behovet av insatser behöver riktade hälsofrämjande insatser vidareutvecklas. Arbetet behöver utgå från tillgängliga ohälsotal och ske i samverkan med Region Stockholm.

En annan utmaning kopplad till målet i Agenda 2030 om jämställdhet är att utveckla nya metoder för kartläggning och analys i jämställdhetsarbetet.

Staden behöver nya modeller för att mäta måluppfyllelse inom äldreomsorgen för att få ett bättre underlag för prioriteringar. Nuvarande indikatorer ger inte en heltäckande bild. Det behövs också modeller för uppföljning av nya innovativa arbetssätt för att säkra att framtida satsningar bidrar till ökad kvalitet.

Antalet äldre med komplexa behov ökar och därmed också efterfrågan på gode män. Förvaltningen ser en utmaning i långa väntetider för att få en god man. Det medför risker, framför allt för äldre med psykisk ohälsa, demens och våldsutsatthet.

Prioriteringar

- Bryta social isolering och förebygga fysisk och psykisk ohälsa genom evidensbaserat förebyggande arbete.
- Ställa om till en god och nära vård genom stärkt samarbete med Region Stockholm.
- Möjliggöra kvarboende genom en mer specialiserad hemtjänst och tillgång till anpassade bostäder.
- Erbjuda stöd och hjälp till sårbara grupper.
- Öka kvalitet och effektivitet i äldreomsorgen med nya innovativa arbetssätt och fler digitala lösningar.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer

Regeringen har lämnat ett förslag om ändring av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade från den 1 januari 2023. Förändringarna består av reglering av bedömningsgrunderna för föräldraansvaret och de grundläggande behoven inom personlig assistans. Även en utredning om statligt huvudmannaskap av personlig assistans har tillsatts och förslag ska presenteras den 1 januari 2023. Det är svårt att bedöma konsekvenserna av förslagen, men de kan medföra ökade kostnader för kommunerna då fler troligen kommer beviljas insatser. Det kommer även innebära behov av kompetensutveckling om

bedömningsgrunderna förändras.

Socialstyrelsens slutrapport om kompetensen inom bostad med särskild service inom LSS visar att kompetensen behöver höjas. Risken för att tvång- och begränsningsåtgärder används ökar om kompetensen inte är tillräcklig. Socialstyrelsens kartläggning i kombination med förvaltningens iakttagelse om förändrade behov hos målgrupperna ställer högre krav på kompetens hos befintlig personal men även vid rekrytering.

Personer med funktionsnedsättning har sämre hälsa än övriga befolkningen och trots lagstiftning som ska främja hälsa förekommer ojämlikheter. Förvaltningen behöver arbeta för att brukare ska ha möjligheter till en god hälsa, vilket bidrar till målen om god hälsa och välbefinnande samt minskad ojämlikhet i Agenda 2030.

Kompetensförsörjning

För att kunna möta brukare med komplexa behov i form av LSS-diagnos i kombination med till exempel psykisk ohälsa, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller missbruk behöver kompetensen höjas hos medarbetarna. Behoven kan variera inom samma verksamhet. Att vara en attraktiv arbetsgivare är också viktigt för att säkra försörjningen. Det finns vissa utmaningar i rekrytering av rätt kompetens inom LSS. Kandidater som motsvarar kompetenskraven har dessutom ofta höga löneanspråk.

Förvaltningen ser att arbete för att förebygga hot- och våldssituationer är viktigt för att medarbetare ska ha en god arbetsmiljö och för att brukare ska ha en trygg omvårdnad. En viktig del i arbetet är att kontinuerligt följa upp arbetsmiljön samt att säkerställa kompetensen och verktyg hos medarbetare för att kunna möta olika former av situationer som kan uppstå.

Pandemin har synliggjort den sårbarhet det innebär att olika verksamheter har gemensamma vikarier. Det finns behov av att se över hur vikarieanskaffningen kan vara hållbar och bidra till en trygg verksamhet för brukarna.

Utmaningar

Det är en utmaning att verkställa beslut inom befintligt LOV-avtal (lagen om valfrihetssystem) för personer med komplexa behov. Det är särskilt svårt att verkställa beslut för personer med autism, utvecklingsstörning i kombination med beteendeproblematik samt personer med autism i kombination med till exempel missbruk och självskadebeteende. Det är även en utmaning att verkställa beslut om daglig verksamhet för personer som har behov av individuell insats, vilket till stor del beror på bristande tillgång till friliggande lokaler och att få utförare åtar sig dessa brukare. När det inte finns möjlighet att verkställa individuell daglig verksamhet behöver förvaltningen hitta andra lösningar som ofta är kostsamma, till exempel personlig assistans. Lokalfrågan är viktig för att kunna möta ovanstående behov.

En förtätning av staden i kombination med befolkningsutökningen kommer innebära att personer med behov av bostad med särskild service kommer fortsätta öka. Det i sin tur leder till ökade kostnader för förvaltningen i form av fler brukare med behov av till exempel turbundna resor till och från sin dagliga verksamhet. Förvaltningen behöver anpassa organisationen för att kunna hantera en ökning av särskilda boenden och verka för att behålla hög kvalitet. Förvaltningen ser idag en utmaning i brist på lokaler samt att det finns behov av

fler utförare av daglig verksamhet inom LOV-avtalet.

Förvaltningen behöver fortsätta utveckla metoder för att göra korrekta jämställdhetsanalyser, som en del i att bidra till målet i Agenda 2030 om jämställdhet.

Prioriteringar

- Använda brukardialoger som en del i det ordinarie kvalitetsarbetet.
- Utveckla det digitala användandet.
- Utveckla nya arbetssätt och metoder utifrån bästa tillgängliga kunskap.
- Utveckla uppföljningen av beslutade insatser.
- Utveckla kompetensen inom befintliga verksamheter för att bättre kunna tillgodo se komplexa behov.
- Bygga friliggande bostäder för personer med autism och utvecklingsstörning i kombination med beteendeproblematik.
- Utöka antalet verksamheter som kan erbjuda individuell daglig verksamhet.
- Prioritera arbetet för möjligheter till en god hälsa.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer

Ett förslag till ny socialtjänstlag har presenterats, där det bland annat ställs större krav på tidiga och förebyggande insatser, tydligare barnrätts- och tillgänglighetsperspektiv samt anges att socialtjänstens arbete ska vila på beprövad erfarenhet och evidens. Verksamheter kan i större utsträckning behöva kartlägga grupper som kan komma att behöva insatser från socialtjänsten och ge stöd innan behov uppstår. Den nya lagen kommer också att medföra behov av kompetensutveckling. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Antalet orosanmälningar om barn och unga ökar varje år och handlar oftast om våld, kriminalitet, droganvändning och psykisk ohälsa. Åldersgruppen 16-19 år prognostiseras öka betydligt, vilket sannolikt kommer leda till ökat antal orosanmälningar och ökad arbetsbelastning för fältassistenter, fritidsgårdar och ungdomsmottagning.

Ett lagförslag har presenterats om att stärka placerade barns rätt till en trygg uppväxt: lex Lilla hjärtat. Förslaget kommer sannolikt leda till förändringar i föräldrabalken som verksamheterna kommer att behöva anpassas till.

Konsekvenserna av pandemin börjar märkas och bedömningen är att fler barn, unga och föräldrar kommer behöva stöd utifrån bland annat ökad psykisk ohälsa.

I stadsdelsområdet finns det modulhus för kvotflyktingar, som ofta har komplexa behov och stora familjer. Förvaltningen ser en tydlig ökning av ärenden med allvarlig problematik och fokuserar på tidigt stöd till familjer där det bedöms finnas risk för hedersrelaterat våld och förtryck för att bidra till målen i Agenda 2030 om jämställdhet samt hälsa och välbefinnande.

Samsjuklighetsutredningen har undersökt hur vård och omsorg kan bli bättre för personer med både psykisk ohälsa och missbruksproblem. Utredningen har presenterat ett förslag som innebär omfattande förändringar för både regionen och kommunerna. Utredningen har fått ett

så kallat tilläggsuppdrag att utreda en gemensam lag för lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT). Ansvaret mellan huvudmän ska ses över. Förslaget kommer att presenteras den 31 januari 2023.

I länet har skulder som har gått till Kronofogden ökat även om antalet personer är färre än tidigare. En målgrupp som ökat är kvinnor i åldern 18-25 år.

Personer med psykisk funktionsnedsättning har generellt sämre hälsa än övriga befolkningen, och trots lagstiftning som ska främja hälsa förekommer ojämlikheter. Förvaltningen behöver arbeta för att brukare ska ha bra möjligheter till en god hälsa, vilket även bidrar till målet om god hälsa och välbefinnande samt minskad ojämlikhet i Agenda 2030.

När pandemin bröt ut fanns en farhåga att våld i nära relation skulle öka. Förvaltningen har inte sett någon ökning som avviker mot det normala, men följer utvecklingen noga.

Den senaste tidens desinformation om socialtjänsten synliggör behov av att socialtjänsten ska vara tillgänglig och sprida information om det arbete som görs.

Kompetensförsörjning

Det är hög konkurrens om socionomer på arbetsmarknaden. Trots det har det blivit lättare att anställa socialsekreterare inom barn och unga, som dessutom har tidigare erfarenhet av yrket. På grund av att brukarnas problematik är så pass komplex väljer medarbetare ändå att sluta. Arbetet med handlingsplanen för socialsekreterares arbetsituation och uppföljning kring medarbetares arbetsmiljö är viktig för att vara en attraktiv arbetsgivare.

Det är svårare att rekrytera chefer med lämplig erfarenhet och kompetens. Förvaltningen och staden behöver fokusera mer på chefers arbetsmiljö samt hot och våld som medarbetare utsätts för.

För att kunna rekrytera och behålla socialsekreterare behöver förvaltningen vara i framkant och erbjuda relevanta utbildningar kring bedömningsinstrumenten SAVRY och IRISK.

Chefer behöver få utbildningar med fördjupning inom arbetsmiljö, HR-frågor med mera.

En ny socialtjänstlag kan komma att ställa krav på kompetenser som förvaltningen saknar idag. Detta kan därför innebära dels behov av att utveckla kompetens hos befintliga medarbetare men även att rekrytera kompetens som eventuellt saknas.

Utmaningar

Det finns omfattande kriminalitet i stadsdelsområdet och tillgången på cannabis är hög, vilket medför ökad oro bland invånare och mer kriminalitet. I syfte att fånga upp barn 10-15 år som ännu inte påbörjat sin kriminella bana men som det finns viss oro för drivs projektet LOSAM (Lokal samordnare) tillsammans med Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, Stockholms stad, polisen och frivården samverkar i Trefas för att minska det dödliga våldet och för att hjälpa dem som vill hoppa av.

En utmaning är att de barn och ungdomar som blir utredda och placerade utanför hemmet har en mer komplex problematik och fler diagnoser än tidigare. Det är svårare att hitta jour- och familjehem som klarar av de allt mer vårdkrävande barnen. Förvaltningens familjehemsvård

har i uppdrag att rekrytera bra familjehem utifrån de enskilda barnens behov. Resursteamet inom Stockholms stad kan inte leverera familjehem i den utsträckning förvaltningen har behov av och därför planerar förvaltningen att hitta nya arbetsmetoder i syfte att kunna rekrytera fler familjehem. Det är särskilt svårt att hitta lämpliga familjehem till pojkar i tonåren.

De senaste åren har psykisk ohälsa ökat hos ungdomar, främst hos flickor. De förebyggande verksamheterna behöver därför under kommande år ha ett särskilt fokus på detta.

En annan utmaning är en ökning av hedersrelaterad problematik bland nyanlända och kvotfamiljer, vilket främst drabbar flickor och kvinnor.

Förvaltningens öppenvård ska arbeta utifrån beprövade eller evidensbaserade insatser. Eftersom det inte finns vetenskaplig grund för alla insatser som utförs får förvaltningen ofta stödja sig på annat underlag, till exempel kunskap om nyttan med insatser från den egna verksamheten i form av kunskap utifrån systematisk uppföljning.

En utmaning är att jämna ut resursfördelningen mellan flickor och pojkar. Pojkar får ta större del av förvaltningens ekonomiska resurser i och med att fler pojkar blir aktuella inom socialtjänsten, att fler pojkar placeras och till högre kostnad.

En förtätning av staden och en växande befolkning kommer ställa högre krav på effektiva verksamheter med nya arbetssätt och metoder som bidrar till bästa möjliga resultat för brukarna. Det handlar dels om att utveckla det digitala användandet till förmån för brukarnära arbete, dels handlar det om att i större utsträckning arbeta förebyggande. Att utveckla tillgängligheten är en viktig del i att utveckla effektiva verksamheter. Förvaltningen ser behov av att i högre utsträckning än tidigare följa upp vad olika insatser leder till, för att tid ska läggas på rätt insats i rätt tid. En viktig utgångspunkt i att utveckla arbetssätt och metoder är att bjuda in brukare i dialogen.

Bostadsmarknaden i Stockholm är fortsatt en utmaning då det försvårar möjligheterna för hemlösa att hitta ett varaktigt boende. För att bidra till målen om hälsa och välbefinnande samt minskad ojämlikhet i Agenda 2030 behöver förvaltningen fortsätta säkra tillgången till bostäder för särskilt utsatta grupper. Gruppboende för personer med psykisk funktionsnedsättning samt till personer med psykisk funktionsnedsättning som har stora omvårdnadsbehov till följd av ålder behöver utvecklas.

Förvaltningen ser att det fortsatt är viktigt att sprida information om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt att ha goda rutiner för att upptäcka våld. Detta möjliggör för att i ett tidigt skede kunna motivera till och sätta in stödinsatser, både till den som är våldsutsatt och den som utövar våld.

Prioriteringar

- Utveckla en sammanhållen socialtjänst som ger rätt insats i tid av rätt profession.
- Utveckla det förebyggande arbetet med nya arbetssätt utifrån bästa tillgängliga kunskap.
- Stärka skyddsfaktorer för barn och unga, bland annat för att förebygga kriminalitet.
- Fokusera på skola och hälsa för familjehemsplacerade barn.

- Minska ungdomars droganvändning.
- Fortsätta arbetet med personer som vill lämna en kriminell livsstil.
- Fortsätta utveckla samverkan kring och arbetsmetoder för personer med samsjuklighet.
- Använda brukardialoger som en del i det ordinarie kvalitetsarbetet.
- Utveckla uppföljningen av beslutade insatser.
- Ta fram digitala arbetssätt för att frigöra tid för brukarnära arbete.
- Prioritera arbetet för möjligheter till en god hälsa.
- Stärka arbetet för att informera om och upptäcka våld i nära relation.
- Utveckla tillgängligheten inom samtliga verksamheter.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer

Det kommer vara en fortsatt hög bostadsproduktion i Enskede-Årsta-Vantör. Befolkningen väntas öka med ett par tusen per år under treårsperioden. Trots osäkerheter kring pandemins långsiktiga effekter förväntas ett fortsatt högt tryck i parker, grönområden och naturreservat.

Förvaltningen kommer att implementera handlingsplanen för klimatanpassning, och medel behöver tillskjutas för att åtgärder ska kunna genomföras. Trots att förebyggande arbete är viktigt för att mildra effekter av skyfall, så kommer det ändå att uppstå skador vid häftiga skyfall, till exempel på platser dit vatten leds. Återplantering av träd bedöms vara en viktig åtgärd för att binda koldioxid, ta hand om vatten och på sikt erbjuda skuggiga platser vid värmeböljor.

Arbetet med invasiva arter kräver gemensam kunskap och gemensamt ingripande. Förvaltningen ser behov av att staden tar ett samlat grepp kring arbetet med invasiva arter, vilka arter som ska prioriteras, vilka metoder som ska användas samt tydliggöra ansvar och kostnader. En stadsgemensam riktlinje skulle underlätta kommunikationen med invånarna, så att de kan vidta samma åtgärder på egen mark.

Nästa år väntas en ny förordning om producentansvar för förpackningar träda i kraft. Från 2026 ska förpackningsavfall kunna sorteras utomhus i offentliga miljöer där behov av sortering finns, till exempel i parker där många tar med mat i engångsförpackningar. Kommunens nya ansvar ska enligt förslaget finansieras av producentansvarsorganisationerna, men det kan uppstå initiala omställningskostnader.

Åtgärder för god vattenstatus

Den kommande treårsperioden planeras anläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten på flera platser i stadsdelsområdet, till exempel i Vättersdälden (investering). Förvaltningen planerar också för vasslätter i Magelungen för att få bort fosfor från sjön och skapa bättre häckningsplatser för fåglar (drift). Stockar med död ved kommer läggas ner i Årstaviken för att förbättra för djur- och växtlivet i området (drift).

Kompetensförsörjning

Förvaltningen förutser vissa svårigheter att hitta erfarna och kompetenta lokalintendenter och parkingenjörer. Förvaltningen noterar en ambitionshöjning inom området miljö och klimat och det är viktigt för stadsdelsförvaltningarna att säkra kompetensen långsiktigt.

Utmaningar

När staden förtätas ökar konkurrensen om kvarvarande grönytor. Slitaget ökar när fler grupper ska samsas om samma yta, exempelvis när barn nyttjar parker på grund av små förskole- och skolgårdar. Det kommer förslag om nya kostsamma parkkonstruktioner och flexibla ytor som kan användas för olika ändamål sommar/vinter. I de stora stadsutvecklingsprojekten behöver man redan på planeringsstadiet säkerställa att den framtida driften blir hanterbar för stadsdelsförvaltningen. Ansvarsfördelningen för drift av nya multifunktionella anläggningar behöver vara tydlig.

I en stad som expanderar är ekologisk kompensation ett viktigt verktyg för att kunna värna och behålla ekologiska funktioner i grönstrukturen. Stadens arbete med ekologisk kompensation bedrivs idag huvudsakligen inom ramen för enskilda exploateringsprojekt och det saknas ett sammanhållet arbete med ekologisk kompensation på strategisk nivå där ny metodik så som ”habitat banking” kombinerat med innovativa finansieringsmodeller för kompensation tas tillvara och utvecklas. Stadens grönkompensation behöver ta hänsyn till både biologiska och sociala värden.

Under kommande år behöver ny asfalt läggas på ett flertal gång- och parkvägar inom stadsdelsområdet. Att asfalten är jämn är en viktig fråga för tillgängligheten, inte minst för äldre invånare. Förvaltningen skulle gärna se en stadsgemensam handlingsplan för arbetet med olika aspekter av tillgänglighet i offentlig miljö.

Det finns fortsatt behov av socialt hållbarhetsfokus i planläggning och investeringar av allmänna platser. Den allmänna platsmarken är viktig i områden där det inte finns så mycket privat mark. Ekonomin i stadsutvecklingsprojekt i ytterstaden är ofta mindre god än i innerstaden på grund av olika nivåer på markpriser. Utmaningen blir då att få ekonomi att genomföra nödvändiga och önskade offentliga investeringar inom ramen för projekten, till exempel park- och gångvägar som kan sammanlänka olika områden, samt att fördelningen av driftsmedel bör följa befolkningsökningen.

Snösätra upplagsområde är en unik plats som kan bidra till att stärka stadsdelsområdets attraktionskraft och ge positiva sidoeffekter till andra näringar. Om sommarens popup-kulturplats faller väl ut, blir nästa utmaning för projekt Kulturplats Snösätra att ge intresserade civilsamhällesaktörer och lokala näringslivet förutsättningar att fortsätta utveckla platsen. Det kan innebära att detaljplanen behöver ändras i delar av eller hela Snösätra upplagsområde.

Prioriteringar

- Utveckla drift och skötsel av park- och grönområden för att tillmötesgå en mer intensiv användning av dessa ytor.

- Finna kostnadseffektiva och flexibla lokaler för verksamheterna.
- Anpassa och utveckla parker, grönområden och lokaler för hantering av extremväder.
- Tillsammans med kulturaktörer fortsätta utveckla Snösätra kulturplats och göra den permanent.
- Fortsätta arbeta för en trygg stadsmiljö.
- Fokusera på cirkulär ekonomi, återbruk och återvinning.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer

Nationellt har andelen personer med långvarigt biståndstagande ökat under pandemin. Utvecklingen har även bidragit till att fler hushåll som har minderåriga barn och är långvarigt bidragsberoende har ökat. Om trenden inte bryts ökar risken att barn får sämre förutsättningar att bli självförsörjande som vuxna utifrån att de inte sett sina föräldrar gå till ett arbete.

Kompetensförsörjning

Det är hög konkurrens om socionomer, vilket innebär att arbetet utifrån handlingsplanen för socialekreterares arbetssituation och uppföljning kring medarbetares arbetsmiljö är betydelsefullt för att vara en attraktiv arbetsgivare.

Förvaltningen ser att arbete utifrån otillåten påverkan är angeläget för att medarbetare ska ha en god arbetsmiljö. En viktig del i arbetet är att kontinuerligt följa upp arbetsmiljön samt att säkerställa kompetensen och verktyg hos medarbetare för att kunna möta olika former av situationer som kan uppstå.

Utmaningar

Förvaltningen noterar att antal bidragstagare minskat, men de som är aktuella har fler och mer komplexa behov.

Blanketten för ansökan om ekonomiskt bistånd är omfattande och svår att fylla i.

Förvaltningen kommer att vara pilotstadsdel för införandet av digital ansökan om ekonomiskt bistånd, vilket förväntas bidra till att underlätta för den som ansöker.

En annan utmaning är att brukare kan ha aktuella ärenden hos flera olika banker. Då en del banker är helt digitala försvårar det för brukare att få ut underlag som de behöver komplettera sin ansökan om ekonomiskt bistånd med. Detta medför att utredningsarbetet blir omfattande vid ansökan om ekonomiskt bistånd, särskilt för nya brukare som söker ekonomiskt bistånd första gången.

Det förekommer omfattande administration i utredningsarbetet inom ekonomiskt bistånd. Om viss administration kunde effektiviseras skulle handläggare kunna lägga mer tid på att stödja personer till självförsörjning.

Förvaltningen ser en utmaning i arbetet utifrån otillåten påverkan, det vill säga brukare som försöker påverka tjänstepersoner till att fatta felaktiga beslut eller avstå från att ingripa eller genomföra kontroller. Påverkansförsöken sker i form av trakasserier, hot våld eller liknande. Det är dels en arbetsmiljöfråga och dels handlar det om att ifall det skapas en rädsla hos

medarbetare för brukare kan det leda till att rättssäkerhet och likabehandlingsprincipen vid myndighetsutövningen påverkas.

Förvaltningen ser en utmaning i att stödja personer med komplexa behov som bland annat har psykisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och/eller missbruksproblem. Dessa personer saknar ofta insikt i sin problematik och klarar inte av att ta kontakt med psykiatri för att få en diagnos och stöd. Samverkan med bland annat psykiatri, vårdcentraler och Försäkringskassan är viktiga för att de ska komma vidare mot självförsörjning och ökad självständighet. Förvaltningen har uppmärksammat att andra huvudmän har generaliserat sin handläggning, vilket bidragit till att den personliga kontakten med brukaren har minskat hos dessa huvudmän. Det gör det svårt för socialsekreterare att etablera en samverkanskontakt med andra huvudmän, vilket i sin tur påverkar stödet för brukarna som ska bidra till målet om god hälsa och välbefinnande i Agenda 2030.

Prioriteringar

- Utveckla arbetsätt och metoder för att fler brukare i långvarigt bidragsberoende ska bli självförsörjande.
- Effektivisera administrationen av ekonomiskt bistånd med hjälp av utveckling av sociala system.
- Utveckla det förebyggande arbetet utifrån bästa tillgängliga kunskap.
- Använda brukardialoger som en del i det ordinarie kvalitetsarbetet.
- Utveckla samverkan med andra huvudmän.
- Utveckla behovsanalyser för att bättre kunna anpassa insatser utifrån behov.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärldsfaktorer

Personer med långvarigt biståndstagande har ökat under pandemin. Utvecklingen har även bidragit till att fler hushåll som har minderåriga barn och är långvarigt bidragsberoende har ökat. Detta kommer troligen bidra till större behov av arbetsmarknadsinsatser. Det är troligt att konsekvenserna av pandemin kommer bli tydligare under perioden.

Kompetensförsörjning

Ett ökat behov av arbetsmarknadsinsatser och arbetsförberedande insatser kan innebära att behovet av medarbetare med kompetens inom de områdena ökar.

Utmaningar

När fler personer med ekonomiskt bistånd än tidigare har psykisk ohälsa och missbruksproblem samt står långt från arbetsmarknaden ökar behoven av arbetsförberedande insatser för att de på sikt ska kunna få en egen försörjning i form av arbete. Förvaltningens bedömning är att den typen av insatser behöver utvecklas och utökas, för att bidra till målen i Agenda 2030 om god hälsa och välbefinnande samt minskad fattigdom.

Personer som redan innan stod långt ifrån arbetsmarknaden har under pandemin haft än mer begränsade möjligheter till arbetsmarknadsinsatser, eftersom de inte har varit tillgängliga på

samma sätt som tidigare.

En stor grupp nyanlända har lämnat etableringen och är arbetssökande. För att denna målgrupp ska komma vidare till egen försörjning behöver arbetssätt och insatser ses över.

Förvaltningen ser en utmaning i att utveckla verksamheterna så att fler personer ska komma ut i egen försörjning. Som en del i detta behöver förvaltningen ta fram nya lösningar och arbetssätt för att fler ska närma sig arbetsmarknaden.

Att andra huvudmän har generaliserat sin handläggning, har bidragit till att den personliga kontakten med brukaren har minskat hos dessa. Detta gör det svårt för socialsekreterare att etablera en samverkanskontakt med andra huvudmän, vilket i sin tur påverkar stödet för brukarna på vägen till arbete som ska bidra till målet om god hälsa och välbefinnande, ingen fattigdom och ingen hunger i Agenda 2030.

Prioriteringar

- Fortsätta erbjuda feriejobb och se över möjligheten till nya arbetstillfällen för unga.
- Utveckla arbetssätt och lösningar för att fler ska närma sig arbetsmarknaden och minska antalet i långvarigt bidragstagande.
- Utveckla och öka arbetsförberedande insatser.
- Utveckla samverkan för att fler ska närma sig arbetsmarknaden.

2.9 Övrigt

Arbetet med trygghet och utsatta områden

Under 2023 kommer ny lagstiftning om kommunens ansvar för att bedriva brottsförebyggande arbete som preliminärt träder i kraft den 1 juli. Lagstiftningen kommer att ligga i linje med kraven i stadens trygghetsprogram. För att leva upp till kraven behövs personal med rätt kompetens kring brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Vidare är resurser för samordning viktigt för ett framgångsrikt arbete då många aktörer ofta berörs vid problem kopplade till brott och trygghet.

Arbetet i platssamverkan Rågsved och dess medborgardialog har ökat kunskapen om Rågsved och de lokala förutsättningarna i området. Stadsdelsnämnden och stadsdelsförvaltningen har under en längre tid arbetat generellt med frågor kring trygghet och mer specifikt kring de två områden som betecknas som utsatta områden. I samband med verksamhetsplanen för 2022 beslöts att intensifiera detta arbete ytterligare. Den utveckling som krävs är att Östberga och Rågsved kan karaktäriseras som två stadsdelar med en positiv utveckling av den socioekonomiska statusen där de kriminellas inverkan på lokalsamhället minskar. De boende i området ska känna en ökad trygghet och tillit till varandra och till samhället. Arbetet lägger särskilda tyngdpunkter kring trygghet, egen försörjning och skolframgång. Även en möjlig etablering av ett nytt förvaltningskontor kommer med mycket stor sannolikhet ha stark positiv betydelse för lokalsamhälle och trygghet i Rågsved.

Öppen narkotikahandling bidrar stort till otrygghet. Ett utvecklingsområde är att arbeta systematiskt i staden med denna typ av problem tillsammans med berörda externa aktörer såsom regionen och polisen.

Våldsbejakande extremistiska rörelser ökar sin närvaro i det offentliga rummet och ges stort massmedialt utrymme. Kompetensen kring att upptäcka tecken på radikaliserings och förekomst av våldsbejakande extremism ökar i förvaltningen, men fortsatt utbildning kring fenomen och miljöer krävs. Vidare är det viktigt att uppmärksamma sambandet mellan våldsbejakande extremism och otillåten påverkan.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Plan för budgetramar 2023 och 2024 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2022. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2021.

Tabell Budgetramar			
Anslag (mnkr)	Budget 2022	Plan 2023	Plan 2024
Kostnader	2 589,1	2 614,9	2 614,9
Drift och underhåll	2 571,2	2 597,0	2 597,0
Avskrivningar	17,2	17,2	17,2
Internräntor	0,7	0,7	0,7
Intäkter	-82,7	-82,7	-82,7
Netto Stadsdelnämnd	2 506,4	2 532,2	2 532,2

Nettokostnaderna har ökat med 90,7 miljoner kronor från verksamhetsplan 2021 till verksamhetsplan 2022. De största ökningarna har skett inom individ- och familjeomsorg, stadsmiljö, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, förskolan samt äldreomsorgen.

I förvaltningen arbetar cirka 2 300 tillsvidareanställda och dess kostnader utgör cirka 48 procent av nämndens bruttokostnader. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör cirka 32 procent och lokalkostnader cirka 8 procent. Resterande 12 procent avser främst bidrag (till exempel ekonomiskt bistånd), livsmedel, förbrukningsmaterial, resor och transporter samt IT och telefoni.

Om pris- och löneökningarna stannar vid 2,0 procent de kommande åren innebär det en kostnadsökning på cirka 59,6 miljoner kronor per år (uträknat utifrån personalkostnader 2021). Kostnaden ökar något mer efter år 1 till år 2 och 3, eftersom en ränta på ränta-situation uppstår. Även prisinflationen kan komma att påverka kostnadsbilden 2022-2025 om den överstiger 2,0 procent.

Förvaltningen bedömer att det finns möjligheter till kostnadsbesparingar med ökad samordning i staden. Ett exempel kan vara en centralt placerad funktion som kan bidra med stöd till stadsdelsförvaltningarna vid förhandling av vårdplatser inom ramen för socialtjänstens uppdrag med sänkta kostnader till samma kvalitet för brukarna.

Digitaliseringen i staden ger utökade möjligheter med modernare och effektivare digitala verktyg samtidigt som kostnaden för digitaliseringen tar en allt större andel av tilldelad budget i anspråk för verksamheterna.

3.1 Drift

Förskola

Inom förskoleverksamheten beräknas andel lokalkostnader öka inom den totala budgeten för förskolan med nya lokaler samt indexhöjningar. Under den första planeringsperioden genomförs 24 avvecklingar motsvarande 84 avdelningar kommunal förskoleverksamhet samt planeras för 20 nyproduktioner av förskolelokaler motsvarande en utökning av 110 avdelningar. Det innebär en nettotillväxt med 26 avdelningar i hela stadsdelsområdet. Underhållsåtgärder i befintliga lokaler genererar även högre hyreskostnader. Förvaltningens funktionsprogram för förskolors utemiljöer kan komma att leda till en högre kravställning både på nya och befintliga gårdar som i sin tur kan generera högre hyreskostnader.

Äldreomsorg

Kostnaderna för tomgångshyror inom särskilda boendeformer är fortsatt höga. Flera omstruktureringar pågår. Samordning av åtgärder för personal från avvecklade verksamheter är en stor verksamhetsmässig samt ekonomisk utmaning för äldreomsorgens utförare.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Från år 2022 tar socialförvaltningen över ansvar för utbyggnad av bostäder enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Det välkomnas av förvaltningen, men minskar möjligheten att påverka var de nya bostäderna hamnar och hur de kommer att se ut. Förvaltningen planerar fortsatt för en utökning av boenden inom socialtjänstlagen (SoL).

En utökning av boenden är ett risktagande då hyresnivån för nya bostäder är högre än i de befintliga. Förvaltningen skulle se fördelar med att staden centralt tar fram ett liknande ersättningssystem för höga hyror som inom förskolan för att öka incitamentet att starta nya gruppboendestäder. Ett ökat bostadsbyggande leder till fler insatser inom daglig verksamhet samt fler turbundna resor.

Kostnader för boenden är även en utmaning inom stadens upphandlade LOV-avtal, lagen om valfrihetssystem, där det idag saknas boenden för vissa målgrupper enligt LSS. Det är då kostnadsdrivande när förvaltningen behöver verkställa beslut om boenden utanför LOV-avtal.

Turbundna resor är fortsatt en stor kostnadspost och förvaltningen ser i nuläget en fortsatt kostnadsökning till följd av en ökad prissättning, enligt gällande avtal baserat på Taxi-index. Kostnadsbilden kan komma att förändras beroende på utfall av pågående central upphandling i staden av turbundna resor.

Kostnadsdrivande är även att personer med funktionsnedsättning som blir äldre inte har rätt till bistånd i form av daglig verksamhet. Det gör att gruppboendestäder behöver ha en högre bemanning under dagtid, vilket genererar högre kostnader.

Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Inom individ- och familjeomsorg till barn och unga finns stora ekonomiska utmaningar framöver vilket främst beror på att antal barn i behov av placering ökar. Behovet av kostsamma institutionsplaceringar (HVB och SIS) ökar. Förvaltningens bedömning är att det finns en koppling till utvecklingen i samhället, med ökat våld och kriminalitet i allt yngre åldrar. Det är även stora utmaningar att hitta lämpliga familjehem samtidigt som efterfrågan

är hög. Förvaltningen ser att det finns en ökning av placerade individer med komplexa behov och svårigheter, vilket kan vara svårt att möta för vanliga familjehem. Det medför att förvaltningen behöver göra externa och mer kostsamma familjehemsplaceringar.

Inom individ- och familjeomsorg till vuxna ligger antalet personer som söker akut stöd för att de utsätts för våld i nära relation fortsatt högt. I det akuta skedet är många i behov av skyddat boende med personal på heltid. Kostnaden för den typen av insatser är ofta mycket hög.

Verksamhetsområdet socialpsykiatri står inför ekonomiska utmaningar med tyngdpunkt på kostnader för boenden samt låg intäktsprognos hos utförare. Befintliga avtal och alternativa lokaler ses över med en ambition om att utöka boendeplatser och förbättra resultatet.

Utförarverksamhetens ersättning har ökat de senaste två åren, men inte i en takt som kompenserar utebliven förändring av peng per individ mellan åren 2015 och 2021. Ersättningsmodellen för sysselsättning ändrades 2022 från fast ersättning till intervaller baserade på nivå, vilket ger en minskad intäktsprognos. Brukare med behov som klassas under nivå 3 genererar mindre i intäkt än tidigare. Utförarverksamheten inom socialpsykiatrin ser därför fortsatta utmaningar för intäktsnivåer i relation till kostnader, en effekt som kommer att bli mer påtaglig om konjunkturen är fortsatt negativ.

Ekonomiskt bistånd

Kostnaderna för kommande år inom verksamhetsområdet är svåra att prognostisera. Under pandemin har konjunkturen försämrats avsevärt, samtidigt som lättnader på arbetsmarknaden nu i inledningen av 2022 kan skönjas. Framöver förväntas främst långtidsarbetslösheten vara den största utmaningen, dvs. att få ut personer med långvarigt beroende av bistånd i arbete.

En osäkerhetsfaktor är även nyanlända vars etableringsersättning från Försäkringskassan sträcker sig över två år. Om de därefter saknar egen försörjning kan de söka ekonomiskt bistånd. Klarar inte staden och förvaltningen att bistå med insatser som leder till försörjning och boende kan det leda till ökat behov av ekonomiskt bistånd.

Den ansträngda bostadssituationen i Stockholm fortsätter att påverka både livssituationen för många familjer som lever i ekonomisk utsatthet och kostnaderna för ekonomiskt bistånd genom att boendelösningar i Stockholmsområdet överlag är kostsamma.

Stadsmiljö

Inom förvaltningens stadsmiljöverksamhet ökar driftskostnader för naturreservat, parker och grönområden samt räntor och avskrivningar.

3.2 Investeringar

Parkinvesteringar

Följande större parkinvesteringar är prioriterade i samråd med trafikkontoret

Objekt	Förbrukat t o m 2021	Beslutat 2022	Plan 2023	Plan 2024	Plan 2025	Senare	Totalt
Backen i Östberga 1D	12,7		0,6		5,0		18,3
Grynkvarnsparken	4,2		4,2				8,4

Objekt	Förbrukat t o m 2021	Beslutat 2022	Plan 2023	Plan 2024	Plan 2025	Senare	Totalt
Storängsparken	0,0	1,2		10,5	1,5		13,2
Vårflodsparken	1,2	5,2					6,4
Vättersdälden	0,0				3,5		3,5
Krokarna Enskede	0,0				0,5	4,5	5,0
Dalbotten	0,0		0,8			7,4	8,2
RE Grynkvärnssparken	3,7		5,0				8,7
RE Vårflodsparken	0,0	4,1					4,1
Budget genom fördelningsnyckel	51,4	14,8	10,7	10,7	10,7	10,7	109,0
Totalt	73,2	25,3	21,3	21,2	21,2	22,6	184,8

(RE avser reinvesteringsmedel.)

Kapitalkostnader

Kostnaderna för räntor och avskrivningar kommer att öka de kommande åren som en följd av den ökade tilldelningen av investeringsmedel.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Sammanfattning

Att planera för kommande behov av verksamhetslokaler är en prioriterad uppgift. Fokus ligger på framtida behov kopplade till förändringar i befintligt bestånd, exploateringskontorets projektutveckling, befolkningsprognosen, politiska beslut och dess inriktningar samt förändringar i omvärldsanalyser.

En ny lokalprocess har arbetats fram för att på bästa sätt i tidigt skede fånga förändrade behov samt öka samlokalisering och samnyttjandet av lokaler. Målet är att sänka hyreskostnader genom att bland annat använda befintliga resurser och lokaler mer effektivt och hållbart.

Istället för att öka behovet av administrativa lokaler i takt med att invånarantalet beräknas växa ska hyreskostnaderna sänkas över tid genom ett långsiktigt arbete med att se över befintligt arbetssätt.

Hyreskostnaderna för förskolelokaler kommer i genomsnitt öka över hela planeringsperioden då bostadsbyggandet ökar i nästan hela stadsdelsområdet. För att möta denna utveckling byggs nya förskolelokaler mer kostnads- och yteffektivt med eventuella möjligheter till samlokalisering.

4.2 Planeringsförutsättningar

För att möta kommande och förändrade behov har förvaltningen utarbetat en ny lokaprocess. Lokalstrateg håller i separata månadsmöten med enhetschefer och lokalintendenter samt med avdelningscheferna för att i tid få fram akuta och framtida verksamhets- och lokalbehov. Det medför att förvaltningen får en övergripande strategisk bild av total lokalanvändning och behov. Förvaltningen har även uppdrag att ta fram en lokal rutin för lokalupplåtelse, och i den arbeta in stadens demokrativillkor.

I dagsläget råder ett överskott av förskoleplatser. De tomma platserna är utspridda på ett flertal förskolor i olika stadsdelar. Några stadsdelar har större behov av förskoleplatser än andra. Ett internt arbete pågår med att hitta en lösning.

Stadens kostnadstak för nya förskolor bör ses över för att säkerställa att nya förskolor kan byggas och att förvaltningen kan erbjuda garantiplatser. Stadens kostnadstak har varit oförändrat under en längre period vilket är en utmaning i den långsiktiga planeringen av förskolor.

Avdelning förskola har beslutat att behålla några evakueringslokaler i vissa stadsdelar utifall något akut inträffar, som exempelvis en brand eller om lokaler i en befintlig förskola behöver grundsaneras.

Förvaltningen har inte använt sig av förskoleframskrivningen inför årets lokalförsörjningsplan då prognosverktyget ännu inte är komplett, men planerar att börja använda det så snart det är färdigutvecklat. För att kunna få fram mer tillförlitliga siffror så behöver planeringstiden förlängas fram till period 2040, åtminstone när det gäller den planerade bostadsbyggnationen.

Att planera för nya förskolelokaler på längre sikt än tio år är svårt med anledning av att tillförlitligt planerings- och kunskapsunderlag saknas på så lång sikt. Förvaltningen arbetar rullande med lokalplaneringen på tio års sikt och förlitar sig på att framtida planering kommer kunna ombesörja det eventuellt ökande eller sjunkande lokalbehovet. Bedömningen är att ett längre tidsperspektiv ger bättre möjligheter att i god tid planera och genomföra lokalförändringar.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Förvaltningen arbetar aktivt med att samlokalisera och samnyttja lokalerna med målet att sänka övriga verksamhetslokalers hyreskostnader. Vidare pågår ett långsiktigt arbete med att inte öka lokalbeståndet av administrativa lokaler. Trots detta så kommer förvaltningens hyreskostnader öka över tid med anledning av ett ökat behov av fler nybyggda förskolor i takt med ökat bostadsbyggande. Tomma och avvecklingsbara lokaler sägs upp och ett kontinuerligt arbete sker med att sänka hyreskostnaderna generellt i samtliga stadsdelar.

4.4 Samverkan

Förvaltningen ska samverka med utbildningsförvaltningen, när det är möjligt vid nybyggnation av förskolor och skolor. Det innebär att förskola och skola kan komma att ligga inom samma byggnad och att ett kök lagar mat åt båda verksamheterna. Förvaltningen arbetar

tillsammans med SISAB och exploateringskontoret med att identifiera platser där sådan samverkan är möjlig och har identifierat två projekt med rätt förutsättningar: i kvarteret Svedjaren i Rågsved (Förskolan Svedjaren) och Årstafältet etapp 6.

I förskolan Molnet som är planerad att stå klar 2032 finns möjligheten att hyra ut delar av lokalen. Förvaltningen kommer att vara tydlig vid beställningar av nya förskoleprojekt att lokalen ska kunna hyras ut till annan verksamhet. Inom ramen för de tre större stadsutvecklingsprojekten Årstafältet, Slakthusområdet och Hagsätra Rågsved pågår löpande samverkan med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och allmännyttiga bostadsbolag.

Förvaltningen har via sin nya lokalprocess samlokalisert flera verksamheter och därmed minskat bland annat tomgångshyror. För att nämna några exempel så sker en samlokalisering i förskolan Ädelstenens lokal med parklek Backen i Östberga. En privat byggherre har haft svårt med etablering i Årsta och kommer under 2022 hyra en av äldreomsorgens lokaler i Årsta. Vidare pågår en omfattande utredning att samla tre dagliga verksamheter i en tomställd lokal som tidigare legat under äldreomsorgen. Fler arbetsplatser i förvaltningshuset har tillskapats för att ge plats åt fler verksamheter och därmed har hyresavtal kunnat sägas upp.

4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet

4.5.1 Nuläge 31 januari 2022

Förvaltningen har en mängd olika lokaler för kommunala verksamheter i stadsdelsområdet. Förutom pedagogisk verksamhet rör det sig om lokaler för parklek, öppen förskola, fritidsgård, socialpsykiatri, ungdomsmottagning, familjerätt, öppenvård, boendestöd, rehabilitering, daglig verksamhet, kulturhus samt administrativa lokaler. I takt med att stadsdelsområdet växer ökar behovet av kommunala verksamheter i alla stadsdelar. I nuläget pågår övergripande planering av parklekar med fokus på samlokalisering av öppen förskola, fritidsgård och parklek.

4.5.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Fastighetsägaren där Svedmyrabadet idag är lokaliserat har beskrivit ett omfattande renoveringsbehov där exempelvis ekonomiska konsekvenser behöver utredas av staden centralt. När det gäller beräkning av det framtida behovet av parklek, öppen förskola och fritidsgård genomför förvaltningen en utveckling av befintlig processmetod. Staden saknar riktlinjer och nyckeltal för dessa verksamheter och förvaltningen bedömer att behovet kommer att öka i takt med att målgrupperna för dessa verksamheter ökar. Förvaltningen har startat ett arbete med att ta fram ett funktionsprogram för parklekar. Stöd från stadsledningskontoret i att systematisera parkleksutvecklingen är önskvärt.

Även för daglig verksamhet, familjerätt, öppenvård, ungdomsmottagning och rehabilitering saknar förvaltningen nyckeltal, men har under de senaste åren arbetat fram en processmetod för att kunna bedöma ett framtida behov. Förvaltningen bedömer att behovet av dessa verksamhetslokaler kommer att öka i takt med befolkningsökningen, men att omfattningen är

relativt begränsad jämfört med exempelvis förskolelokaler. För att möta kommande behov har förvaltningen utarbetat en lokalprocess och ett planeringsverktyg. Förvaltningen bedömer det framtida behovet av administrativa lokaler inom ramen för projektet Förvaltningslokaler 2026.

4.5.3 Planerade lokalförändringar för år 2023-2030 (första planeringsperioden)

Antalet parklekar kommer sannolikt öka i stadsdelsområdet under planeringsperioden. Vättersparken kommer under 2022/2023 genomgå en omfattande renovering och utvecklas från parklek till att även omfatta öppen förskola och fritidsverksamhet. Planarbetet för en ny parklek på Årstafältet blir klar under 2022. Förvaltningen har varit tydlig med att lokalen ska samnyttjas med öppen förskola, fritidsverksamhet och föreningslivet med flera om det är möjligt.

Förvaltningen arbetar aktivt med projektet Förvaltningslokaler 2026, vilket syftar till att hitta nya administrativa lokaler för de verksamheter som främst sitter i förvaltningslokalerna på Slakthusområdet. Enligt projektplanen ska ett lokalprogram vara klart hösten 2022. Projektet bedöms fortgå under första planeringsperioden då en flytt från Slakthusområdet tidigast kan komma ske årsskiftet 2026/2027.

4.5.4 Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Förvaltningen har i dagsläget inga planerade lokalförändringar under andra planeringsperioden.

4.6 Pedagogisk verksamhet

4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

I dagsläget råder ett överskott av förskoleplatser på grund av ett mindre barnunderlag totalt sett över hela stadsdelsområdet. Behovet av förskoleplatser är lägre för perioden 2022-2032 då befolkningsprognosen visar en lägre befolkningsutveckling än tidigare år. Det kan förklaras av ett lägre födelseantal, pandemin och att fler invånare flyttar ut än in till Stockholm. Förvaltningen har anpassat framtida projekt för att möta denna förändring.

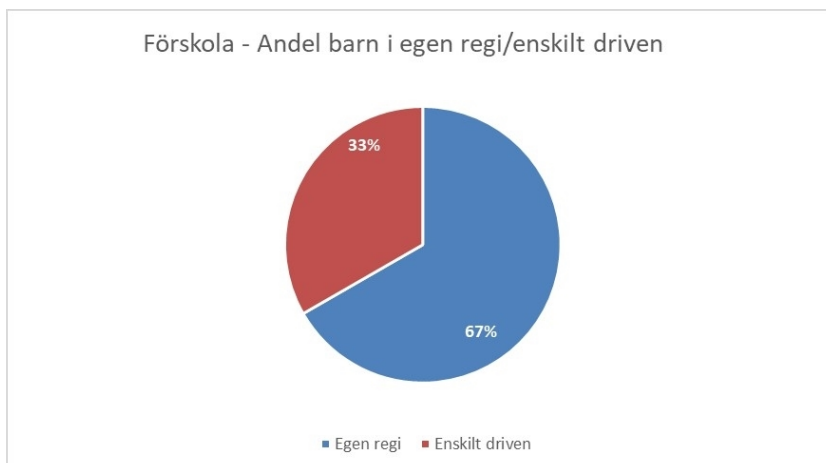
Utvecklingsprojekten kräver större yta vilket medför att mer mark behöver tas i anspråk i anslutning till byggnaden. Ibland avgörs förskolans storlek av ekonomiska förutsättningar och inte av det framtida behovet i stadsdelen. Det finns därför en risk att park- och naturmark försvinner i högre grad än nödvändigt till följd av stadens ekonomiska styrsystem, vilket främst beror på de utmaningar som uppkommer inom projekt för att hålla sig inom stadens kostnadstak, samtidigt som kostnaderna förknippade med att producera nya förskolelokaler ökar.

Förvaltningen ser därför en stor utmaning i framtiden eftersom det råder en stor osäkerhet om planerade förskolelokaler kommer godkännas då de riskerar att överstiga stadens kostnadstak. För att möta framtida förändringar och behov så behöver bra strategier utvecklas. Det kan vara genom flexibla lokaler som kan ställas om i takt med att behovet förändras och som kan användas av fler verksamheter och aktörer än förskolan, så att fler bär kostnaderna.

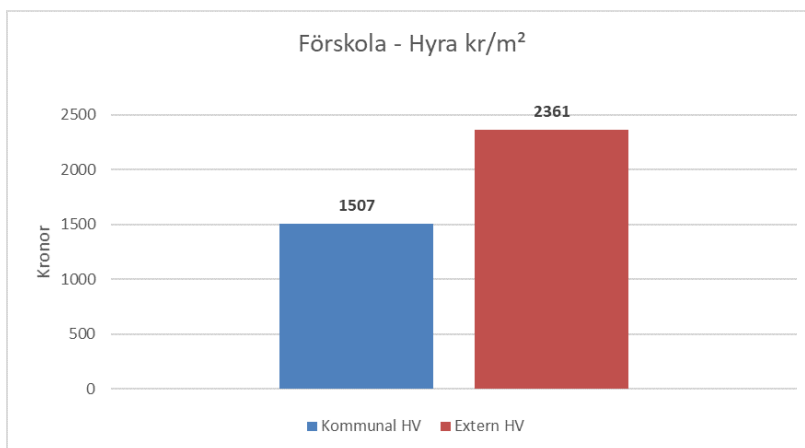
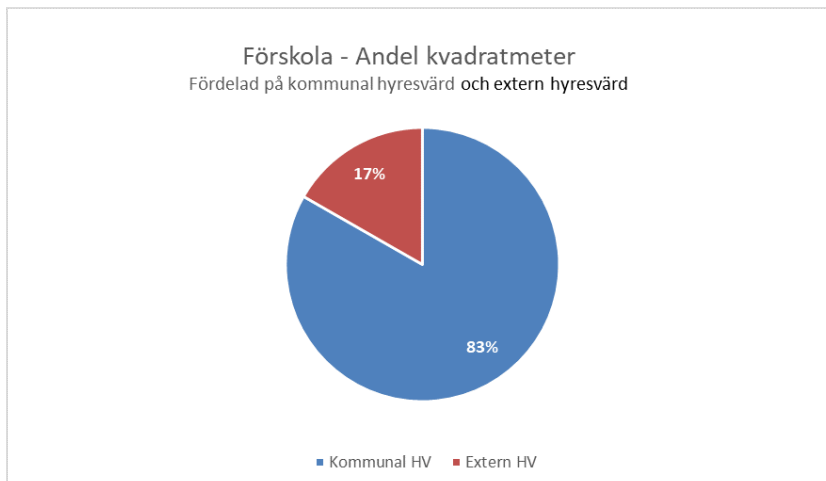
4.6.2 Nuläge 31 januari 2022

I nuläget finns ett överskott av förskoleplatser totalt sett över hela stadsdelsområdet på grund av färre barn, även om det kan vara underskott och överskott i vissa stadsdelar. Under 2022 kommer förvaltningen avveckla flera evakueringslokaler och andra tomställda lokaler för att minska hyresutgifterna. Behovet av förskoleplatser är lägre än tidigare befolkningsprognos då prognosen visar en lägre befolkningsökning än tidigare år.

Idag finns 266 förskoleavdelningar i kommunal regi i stadsdelsområdet, fördelade på 77 förskolelokaler. Det kommunala beståndet uppgår till 51 383 kvm i total verksamhetsyta. Överlag är förvaltningens lokaler ändamålsenliga, men det finns vissa lokaler som är lite sämre och som kommer att avvecklas eller rustas upp när möjlighet ges för att kontinuerligt förbättra lokalbeståndet långsiktigt.

4.6.3 Planering av lokaler för år 2023-2030 (första planeringsperioden)

Lokalbehovet under den första planeringsperioden

För bedömning av framtida behov använder förvaltningen den befolkningsprognos som Sweco levererar årligen. Dessutom tas inskrivningsgrad med i beräkningen genom ett genomsnitt av tre föregående år för respektive stadsdel samt basområde för Dalen och Blåsut. Planeringen av nya förskolelokaler görs utifrån naturliga gränser mellan stadsdelarna. Förvaltningens planeringsområden är Hagsätra-Rågsved, Bandhagen-Högdalen-Örby, Stureby, Enskede, Östberga-Årsta, Johanneshov.

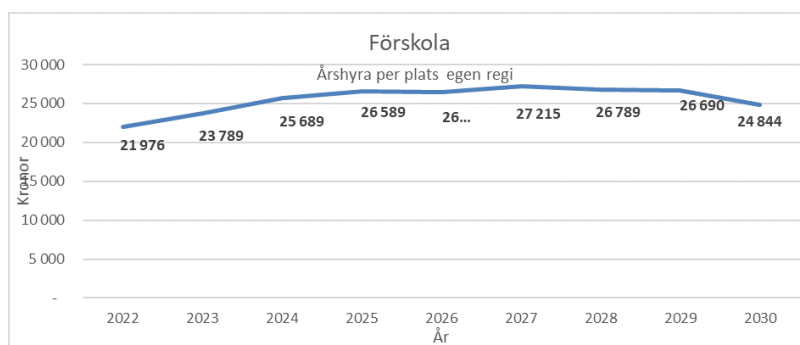
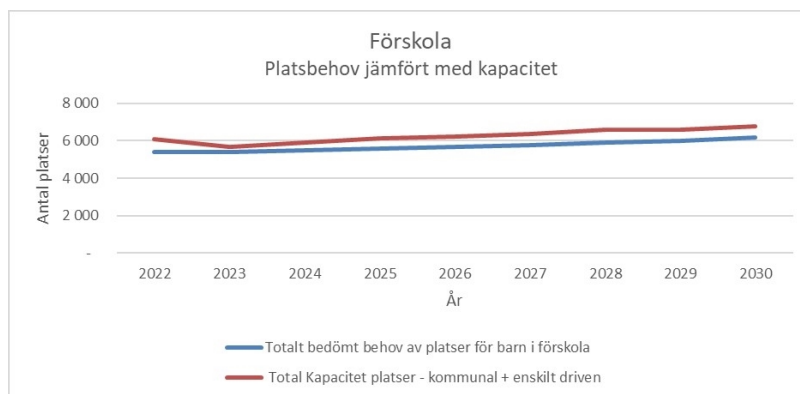
Befolkningsprognosen för perioden 2022-2032 visar ett lägre behov av förskoleplatser än tidigare år, vilket kan förklaras av ett lägre födelseantal, pandemin och att medborgare flyttar från Stockholm istället för att flytta in, vilket är tvärt emot vad staden planerat för. Förvaltningen har mött utvecklingen genom att anpassa framtida projekt efter förändringarna. För att kunna få fram mer tillförlitliga siffror så behöver planeringstiden förlängas fram till

period 2040, åtminstone när det gäller den planerade bostadsbyggnationen.

Att staden använder en befolkningsprognos som inte tar med all bostadsproduktion under kommande tio år och endast sträcker sig tio år fram, försvårar möjligheterna att beräkna behovet av nya förskoleavdelningar i större stadsutvecklingsprojekt med lång genomförandetid. Exploateringskontorets bostadsproduktionsprognoser stämmer därför inte överens med stadens befolkningsprognos och dessa dubbla underlag försvårar bedömningen av nya avdelningar i framtiden.

Problemet blir extra tydligt i utbyggnaden av Årstafältet etapperna 7, 8 och 9, i planeringen för omvandling av Slakthusområdet samt i Fokusområde Hagsätra-Rågsved. Förvaltningens redovisning av kostnader görs för de ärenden som har inriktningsbeslut eller genomförandebeslut. Vissa uppgifter för projekt i tidigt skede är oftast uppskattningar.

Stadens kostnadstak för nya förskolor behöver ses över för att säkerställa att nya förskolor kan byggas och att förvaltningen kan erbjuda garantiplatser. Stadens kostnadstak har varit oförändrad under en längre tidsperiod och förvaltningen är ansvarig att erbjuda förskoleplatser. Det är en utmaning i den långsiktiga planeringen av förskolor eftersom det finns en stor osäkerhet att få igenom planerade projekt då de riskerar att överstiga kostnadstaket. Problematiken bedöms fortsätta och även till viss del förvärras.

Planerade lokalförändringar under den första planeringsperioden

Under den första planeringsperioden genomförs 24 avvecklingar motsvarande 84 avdelningar kommunal förskoleverksamhet. 56 procent av avvecklingarna genomförs med anledning av

att tidsbegränsade bygglov löper ut, vilket hanteras med flytt till nya lokaler i närområdet. Resterande avvecklingar avser permanenta lokaler och huvuddelen beror på att lokalerna är uttjänta och ersätts av nya lokaler. Ett fåtal avvecklingar i det permanenta beståndet genomförs på grund av minskat framtida behov av förskoleplatser.

Under första planeringsperioden planeras för 20 nyproduktioner av förskolelokaler motsvarande en utökning av 110 avdelningar i kommunal regi. Ungefär två tredjedelar av dessa tillkommer som nya lokaler på grund av ökat framtida behov. Några av dessa planeras och byggs inom ramen för större stadsutvecklingsprojekt, t.ex. Årstafältet och Hagsätra/Rågsved. En tredjedel av de nya lokalerna ersätter en gammal förskola på grund av brister i lokalerna. 50 procent av de nya förskolorna är friliggande byggnader med en egen gård inom fastigheten och 50 procent av de nyproducerade lokalerna är integrerade i bostadshus.

Nyproduktion av pedagogiska lokaler har med åren blivit allt större i antal avdelningar. Den i dagsläget största kommunalt drivna förskola i stadsdelsområdet har 8 avdelningar. Av de 20 planerade kommunala förskolorna under första planeringsperioden har 9 projekt minst 6 avdelningar eller fler, 3 förskolor har 8-10 avdelningar. Den största förskolan som planeras har 16 avdelningar och kommer ligga inom Årstafältets fjärde etapp. Den ligger inom den andra planeringsperioden.

I takt med att utvecklingsprojekten blir större tas också mer mark i anspråk i anslutning till byggnaden för förskolans friyta och för andra verksamhetsytor, såsom angöring.

Fem av de nya förskolorna, motsvarande 60 avdelningar, är friliggande och byggs på park- eller naturmark. Ibland avgörs förskolans storlek av ekonomiska förutsättningar och inte av det framtida behovet i stadsdelen. Det finns därför en risk att park- och naturmark försvinner i högre grad än nödvändigt till följd av stadens ekonomiska styrsystem. Detta beror på utmaningar inom projekt att hålla sig inom stadens kostnadstak i takt med att kostnaderna förknippade med att producera nya förskolelokaler ökar.

4.6.4 Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Lokalbehov under den andra planeringsperioden

Förvaltningen har tre projekt i den andra planeringsperioden; ett i etapp 4 på Årstafältet (16-avdelningsförskolan), ett i etapp 6 Årstafältet och ett i Hagsätra/Rågsved, Svedjaren. Båda dessa sista är samverkansprojekt med utbildningsförvaltningen och ligger i förstudiefasen. Förvaltningen har som mål att öka andelen enskilt drivna förskoleverksamheter och arbetar med att förbättra kommunikationen och rutinerna för att uppnå målet, men har i dagsläget ingen möjlighet att bedöma hur fördelningen kommer att se ut under andra planeringsperioden.

Förvaltningen bedömer att antal barn i målgruppen 1-5 år kommer att fortsätta öka under

perioden. Det finns även mål om ökad inskrivningsgrad i förskolan.

Det är viktigt att poängtera att befolkningsförändringar i målgruppen 1-5 år i högre grad påverkas av nyproduktion av bostäder än naturliga förändringar i det befintliga beståndet. Slutsatsen blir att bostadsproduktion innebär ökade behov av förskolelokaler. Det finns också indikationer på att förändringar i målgruppen följer vågmönster med toppar och dalar. Det kan därför behövas bra strategier för att möta framtida förändringar i behov, såväl ökning som minskning. Det kan till exempel ske genom flexibla lokaler som kan ställas om i takt med att behovet förändras, med tillfälliga lösningar för extrema befolkningspucklar, möjlighet att reservera friyta för att kunna utveckla verksamheter samt hindra inlåsnings effekter vid detaljplanering och produktion.

Planerade lokalförändringar under den andra planeringsperioden

Förvaltningen har två projekt på Årstafältet (etapp 4 och 6) och ett projekt i Hagsätra/Rågsved; Svedjaren i förstudiefasen som ligger i den andra planeringsperioden.

4.6.5 Enskilt driven förskola eller fristående skola

Nuläge 31 januari 2022

En tredjedel av förskoleplatserna i stadsdelsområdet finns inom enskilt drivna verksamheter. Bedömningen utgår från den maxkapacitet som enskilt drivna förskolor anger vid ansökan om tillstånd. Förvaltningen arbetar med att öka andelen enskilt drivna förskolor genom att samverka med privata utförare och byggherrar. I dagsläget pågår tre lokalutvecklingsprojekt inom stadsdelsområdet där privata förskoleutförare blir tagare av den framtida lokalen. Därutöver finns ett antal kommunalt drivna lokalutvecklingsprojekt med privata byggherrar. Flertalet avser lokaler integrerade i bostadshus.

Lokalförändringar enskilt driven förskola eller fristående skola

I nuläget har förvaltningen kännedom om tre projekt där nya förskolelokaler tillskapas för enskilt drivna verksamheter. Dessa är två förskolor med vardera fem avdelningar integrerade i bostadsprojekt inom stadsutvecklingen av Slakthusområdet samt en ny integrerad förskola på sex avdelningar inom Årstafältet etapp 2N.

Därutöver har förvaltningen ingen kännedom om förändring i beståndet av enskilt drivna förskolor eftersom verksamheternas långsiktiga planering inte är känd. Dessutom försvåras möjligheterna att föra dialog då det finns ett stort antal enskilda aktörer inom stadsdelsområdet. Förvaltningen planerar att arbeta fram en förbättrad rutin för att öka samverkan med privata aktörer och därmed förbättra dialogen.

4.7 Övrig information

4.7.1 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

Inom stadsdelsområdet finns ett flertal lokaler vars avtal kan sägas upp inom en treårsperiod. Förvaltningen har väl kännedom om vilka hyresavtal det handlar om och arbetar med dessa i sin lokalprocess.

4.7.2 Särskild redovisning av vissa lokalprojekt

Förvaltningen har startat en diskussion om behovet av en ny ungdomsmottagning med exploateringskontoret, gällande deras plan i tidigt skede för området Gullmarsplan och möjligheten att placera en ny ungdomsmottagning där.

Utredningen av ny förvaltningslokal 2026 pågår, där Rågsved som geografisk plats utreds efter politiskt önskemål.